

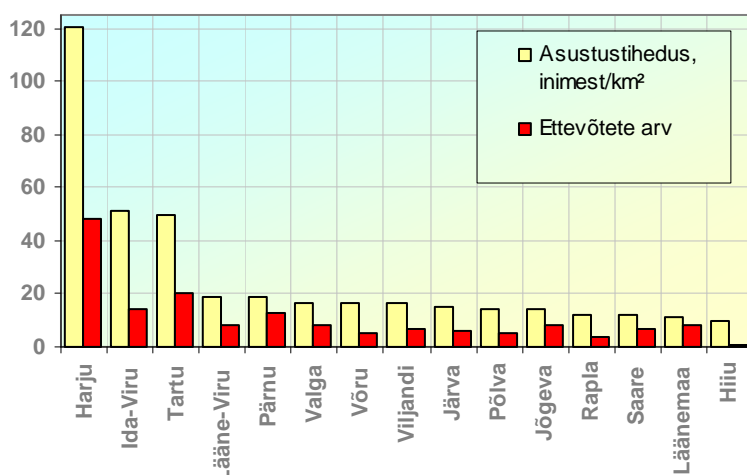
Teravilja ja teraviljasaadusi töötleva tööstuse ülevaade 2007. aasta

Teravilja ja teraviljasaadusi töötleva tööstuse struktuur

Teravilja töötlevate ettevõtetenä käsitletakse jahu- ja tangainete, valmis loomasöötade ning leiva-, pagari- ja muude jahust toodete tootmise ettevõtteid.

Veterinaar- ja Toiduameti (VTA) järelvalve all oli 2008. aasta 6. märtsi seisuga 331 mitteloosset päritolu toitu töötlevat ettevõtet. Neist tunnustatud olid 324 ettevõtet (1 ettevõtte tingimuslikult¹) ning 7 ettevõtet kuulusid teavitamisele².

Joonis 1. Keskmine asustustihedus 2007. aastal ja teravilja töötlevate ettevõtete arv maakondades seisuga 6. märts 2008

Allikas: ESA,

Teravilja töötlevaid ettevõtteid oli 6. märtsi seisuga VTA järelvalve all 159. Neist 137 tegelesid pagaritoodete³, 10 kondiitritoodete⁴ ning 12 ettevõtet muude teraviljasaaduste⁵ tootmise või käitlemisega.

Teravilja ja teraviljasaadusi töötlevad ettevõtted on paigutatud väga ebahühtlaselt. Võrreldes teiste maakondadega on oluliselt rohkem ettevõtteid paigutatud Harjumaale ning Tartumaale. Kõige vähem teravilja töötlevaid ettevõtteid on Hiiumaal ja Põlvamaal. Ettevõtete paigutus on otseselt seotud maakondade asustustihedusega.

Järelvalvet loomasöötasid tootvate ettevõtete üle teostab samuti VTA. Riiklikus söödaregistris oli 28.veebruari 2008 seisuga 1622 söödakäitlejat⁶, neist 4 tunnustatud⁷

¹ Tingimuslik tunnustus antakse esialgse kehtivusajaga kuni kolm kuud ja nõuetele vastavust hinnatakse tootmise käigus.

² Teavitamine on tunnustamise menetluse lihtsustatud vorm, kohaldatakse näiteks toidu vedamisega tegelevate ettevõtete ja jaekaubandusettevõtete puhul kes käitlevad toitu, mida võib hoida toatemperatuuril.

³ Leib, sai, tordid, koogid, küpsised

⁴ Kakao- ja šokolaaditooted, kompvکید, marmelaadid

⁵ Näiteks jahu, helbed, müsli, makaronid jms.

⁶ Ettevõtted, kus tegeletakse söötade tootmise, töötlemise, ladustamise, transpordi või turustamisega mis tahes etapis.

⁷ Registreerimisele kuuluvad madalama riskiastmega ja tunnustamisele kõrgema riskiastmega loomasöötasid käitlevad ettevõtted. Tunnustatud ettevõtted peavad vastama karmimatele nõuetele ning võivad käidelda ka segasööta, söödalisandeid, erisöötasid ning ravimsöötasid, mille koostisosad (näiteks ravimid, kasvustimulaatorid, ensüümid, mikroorganismide proteiinid jms) on inimese või looma tervisele või keskkonnale kõrgema ohuriskiga.

söödatootjat, 18 tunnustatud söödavahendajat. Ettevõtteid, kes tegelesid söötade tootmise ja vahendamisega oli 9.

Teravilja tootmine ja tarbimine maailmas

USDA (*United States Department of Agriculture*) andmetel toodeti 2007/08⁸ saagiaastal maailmas 2076,1 miljonit tonni teravilja, mida on tunduvalt vähem kui esialgselt prognoositi. Põud hävitas suure osa saagist Austraalias ning vihmade tagajärjel jäi saak väikeseks Põhja-Saksamaal, Rumeenias, Bulgaarias. Vaatamata sellele suurenes teravilja saak maailmas 2007/08 saagiaastal eelmise saagiaastaga võrreldes 4,2%. Head saagid olid Hispaanias, Poolas ja Balti riikides.

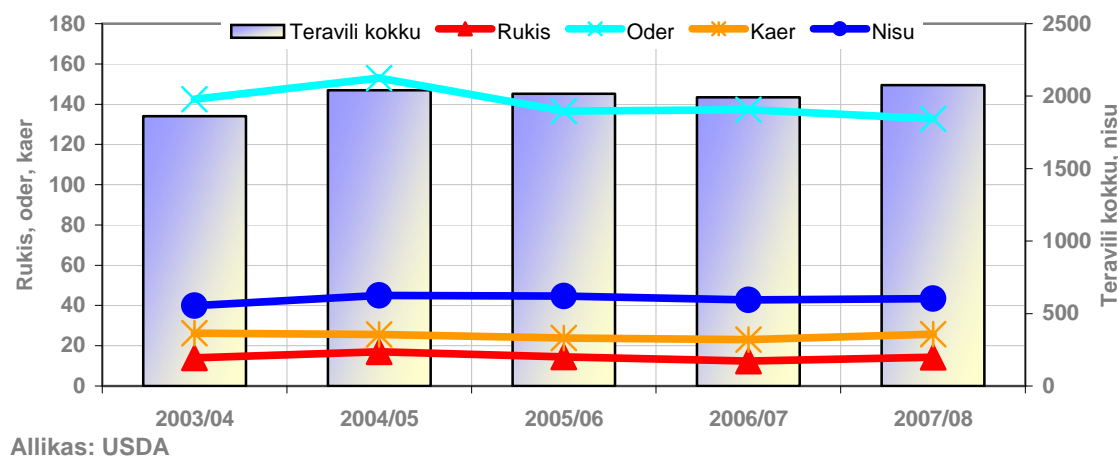
Nisu saak 2007/08 saagiaastal oli 603,6 miljonit tonni. Võrreldes eelneva perioodiga suurenes saak 1,8% (10,4 mln tonni). Vähenenud laovarud ning prognoositust tunduvalt väiksemaks jäänud saagid olulistes nisu kasvatavates riikides, eriti Austraalias, tõstsid nisu hinna väga kõrgele.

Otra toodeti maailmas 2007/08 saagiaastal 132,8 mln tonni. Vastupidiselt varasematele ootustele odra saak vähenes -3,2% (4,5 mln tonni). Oodati head saaki Põhja-Ameerikas, eriti Kanadas, kus pärast kasvupinna suurendamist ennustati suurt saaki. Kuid teistes regioonides jäid saagid väikseks. Põua tõttu jäid saagid prognoosidest palju väiksemaks olulistes odrakasvatus maades, nimelt Austraalias, Marokos, Ukrainas.

Rukki saak oli 2007/08. saagiaastal 14,3 mln tonni, mida oli 15,1% (1,9 mln tonni) rohkem kui eelneval perioodil. Rukki toodangust 53% kasvatati EL riikides. Oluline rukki kasvataja on ka Venemaa, mille osakaal rukki tootmises on 27%. Teiste riikide osakaal jäi alla kümne protsendi.

Kaera toodeti maailmas 2007/08 saagiaastal 25,7 mln tonni. Võrreldes eelneva saagiaastaga kasvas tootmine 11,4% (2,6 mln tonni). EL liikmesriikides kasvatatakse 34% kaerast, sellele järgneb Venemaa 20,1% ning Kanada 18,2%.

Joonis 2. Teravilja tootmine maailmas (miljonit tonni)

⁸ Saagiaastaks loetakse perioodi 1.juuli - 30.juuni.

FAO (*Food and Agriculture Organization of the United Nations*) andmetel aasta-aastalt teravilja tarbimine suureneb. Esialgsel andmetel tarbiti 2007/08 saagiaastal teravilja 2105 miljonit tonni, millest 47,9% kulus toiduks, 35,1% loomasöödaks ning ülejäänud 16,9% kulutati muuks otstarbeks (sh bioenergia tootmiseks). Võrreldes eelneva saagiaastaga suurenes kogutarbimine 2,1%. Kui tarbimine inimtoiduks suurenes 1,1% ning loomasöödaks vaid 0,5%, siis tarbimine muuks otstarbeks (sh bioenergia) suurenes tervelt 8,4%. Sellest on näha, et bioenergia osakaalu suurendamine suurendab teravilja vajadust maailmas.

Tabel 1. Teravilja tarbimine maailmas (miljonit tonni)

	2005/06	2006/07	2007/08*	Muutus % 2007/08 2006/07
Kokku tarbimine	2 037,60	2 062,40	2 105,00	2,1
...toit	982,5	997,5	1 008,70	1,1
...sööt	748,7	735,9	739,6	0,5
...muu	306,4	329	356,6	8,4

*- andmed esialgsed

Allikas: FAO

Vastukaaluks kõrgetele hindadele ja tehnoloogia täiustumisele ennustatakse põllumajandustoodangu kasvu maailmas. USDA pikaajaliste prognooside kohaselt (aastani 2015) algab teravilja ja õlitaimede kasvatuses võitlus põllumaa pärast. Õlitaimede kõrgemad hinnad, eriti suurenenud nõudlus biodiisli järele, sunnib võtma kasutusele varem kasutuseta olevaid maid Brasiilias ja Indoneesias sojaoa ja palmiõli tootmiseks.

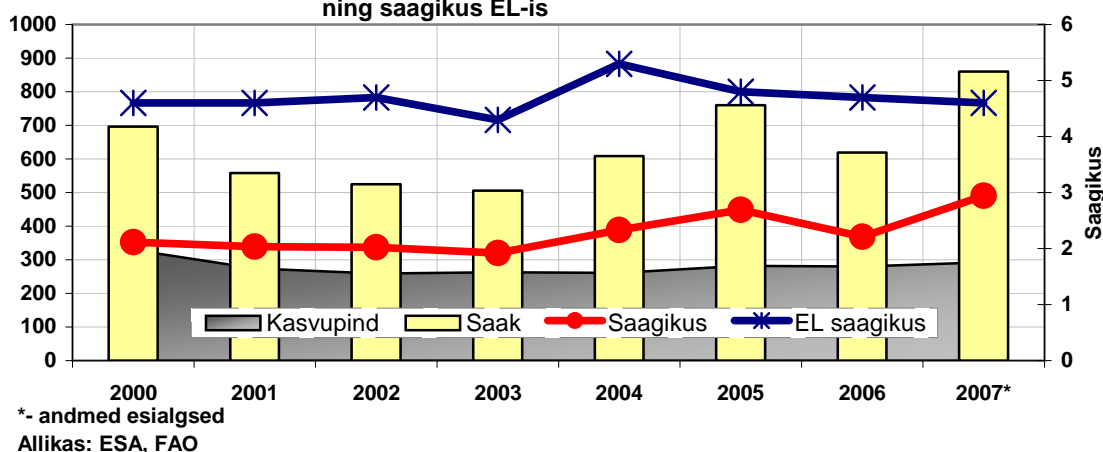
Prognooside kohaselt maailma põllukultuuride kasvupind aasta-aastalt suureneb. Taimekasvatuse laiendamine on piiratud maades, kus on kõrged sisendite hinnad, eriti kulud kütusele ja väetistele., mis piiravad tootmist ja muudavad ebakindlaks tulevikus toodanguga varustatuse. Kasvupinna laienemine toimub palju kiiremini maades, kus on reservmaad ja poliitika, mis võimaldab põllumeestel saada toodangu eest kõrgeid hindu, näiteks Brasiilia, Argentiina ning teised Lõuna- Ameerika riigid, mõned Ida-Euroopa riigid ja Ukraina. Prognooside kohaselt 2015-ndaks aastaks suureneb ülemaailmne tootmine ca 2/3, mis tuleneb saagikuse tõusust, kuigi saagikuse kasvutempo on mõnevõrra aeglasem kui viimastel kümnenditel.

Teravilja tootmine Eestis

Eesti Statistikaameti (ESA) andmetel oli 2007. aastal Eestis erakordselt hea viljasaak. Esialgsel andmetel kasvatati Eestis 2007. aastal teravilja 292,1 tuhandel hektaril, millelt saadi 859,6 tuhat tonni teravilja. Võrreldes 2006. aastaga suurenes teravilja saak 38,8%, samas teravilja kasvupind suurenes vaid 4,2%. Võrreldes 2006. aastaga suurenesid eriti taliteraviljade saagid: rukki saak 3,4 korda, tritiku, talinisu ja -odra saak suurenes üle kahe korra. Suviteraviljad jäid põua tõttu madalaks ning saak taliviljadega võrreldes kesisemaks.

Ühelt hektarilt saadi 2007. aastal keskmiselt 2,9 tonni teravilja, mida oli ~40% rohkem kui eelmisel aastal. Kõige kõrgem saagikus oli talinisul- 4,1 t/ha, sellele järgnes rukis (3,6 t/ha), tritik (3,5 t/ha) ning talioder (3t/ha). Suviteraviljade saagikus jäi alla 3 t/ha. Saagikuse suurenemisele on kaasa aidanud taimekaitsevahendite kasutamise kasv, samuti suurenenud investeeringud tootmis- ja koristustehnoloogiasse.

Joonis 3. Teravilja kasvupind (tuh ha), saak (tuh t) ja saagikus (t/ha) Eestis ning saagikus EL-is

Vaatamata sellele, et teravilja saagikus on viimastel aastatel tõusnud, ei saa Eesti teraviljakasvatavad saagikusega eriti kiidelda, sest hektarisaagid on olnud väiksemad kui lähinaabritel ning Euroopa Liidu (EL) keskmine. Kuigi teravilja keskmine saagikus tõusis 2007. aastal eelmise aastaga võrreldes ~40%, jäi see siiski EL-i keskmisele teravilja saagikusele alla.

EL-i teravilja keskmine saagikus 2007. aastal oli 4,6 tonni hektarilt st 37% kõrgem kui Eestis. Üheks oluliseks saagikust mõjutavaks teguriks on ilm. Taliteraviljadel on oluline küllaldane niiskus sügisel võrsumisperioodil, suviviljadel aga piisav sademete hulk vegetatsiooni ajal. 2006/07 talv oli taliviljadele väga soodne.

Saagikuse kujunemist mõjutab ka õige mullaharimis- ja külvitehnoloogia valik. Tänapäeval, mil meie maaviljeluses väetisi kasutatakse suhteliselt vähe, on agromajanduslikult põhjendatud maakasutus ja viljavaheldus üks olulisemaid saagikuse tõstmise ja hoidmise võimalusi. Eriti oluline on see maheviljeluse puhul. Maakasutuse ja külvikordade planeerimisel on vaja järgida viljavahelduse põhimõtteid. Põllukultuuride kasvatamine monokultuuris toob kaasa samale liigile või sordile halvasti mõjuvate ühendite kuhjumise mulda. See omakorda põhjustab saagi languse. Ka soodustab ühekülgne maakasutus nendele kultuuridele omaste taimehaiguste, umbrohtude ja kahjurite levikut. Viljavahelduse peamine eesmärk on ära hoida saagikuse langus, kuid see võimaldab ka külvikorras mineraal- ja orgaanilist väetist efektiivsemalt kasutada

Teravilja kasvupind suurenes 2007. aastal 4,2%. Kasvupindade suurenemine oli eriti märgatav taliteraviljade kasvatuses- talirukkil ja – odral ~2 korda, talinisul, tritikul ja tatal pisut vähem. Kõige rohkem vähenes segavilja külvipind (-24,5%)

Tabel 2. Teravilja kasvupind, saak ja saagikus, 2006-2007

	2006			2007*			Muutus 2007/2006(%)		
	kasvupind (tuhat ha)	saak (tuhat t)	saagikus (tonni /ha)	kasvupind (tuhat ha)	saak (tuhat t)	saagikus (tonni /ha)	kasvupind	saak	saagikus
Taliteravili									
...rukis	7,3	17,8	2,4	16,7	60,5	3,6	128,8	239,9	47,6
...nisu	23,6	65,1	2,8	35,7	145,4	4,1	51,3	123,3	47,6
...oder	0,5	1,3	2,4	1	2,9	3,0	100,0	123,1	23,8
...tritik	2,5	5,4	2,2	3,9	13,6	3,5	56,0	151,9	61,9
Suviteravili									
...nisu	67,3	154,5	2,3	62	176,6	2,9	-7,9	14,3	24,1
...oder	141,5	301,4	2,1	138,8	369,9	2,7	-1,9	22,7	25,1
...kaer	32,6	63,6	2,0	30	81,5	2,7	-8,0	28,1	38,8
...segavili	4,9	10,1	2,1	3,7	8,9	2,4	-24,5	-11,9	16,8
...tatar	0,1	0,1	0,7	0,3	0,3	1,1	200,0	200,0	67,2
KOKKU	280,3	619,3	2,1	292,1	859,6	2,9	4,2	38,8	37,2

*- esialgsed andmed

Allikas: ESA, PÕM

Teraviljasaaduste tootmine

ESA andmetel toodeti 2007. aastal Eestis 267,2 tuhat tonni teraviljasaadusi, mida oli 9,2% (5,3 tuhat tonni) rohkem kui eelneval aastal. Teraviljasaaduste tootmisest peaaegu poole (45,1%) moodustas segasööda tootmine, sellele järgnesid teraviljajahu (26,9%), pagaritooted (24,5%), kondiitritooted (3%) ning kõige väiksem osa oli tangainetel (0,4%).

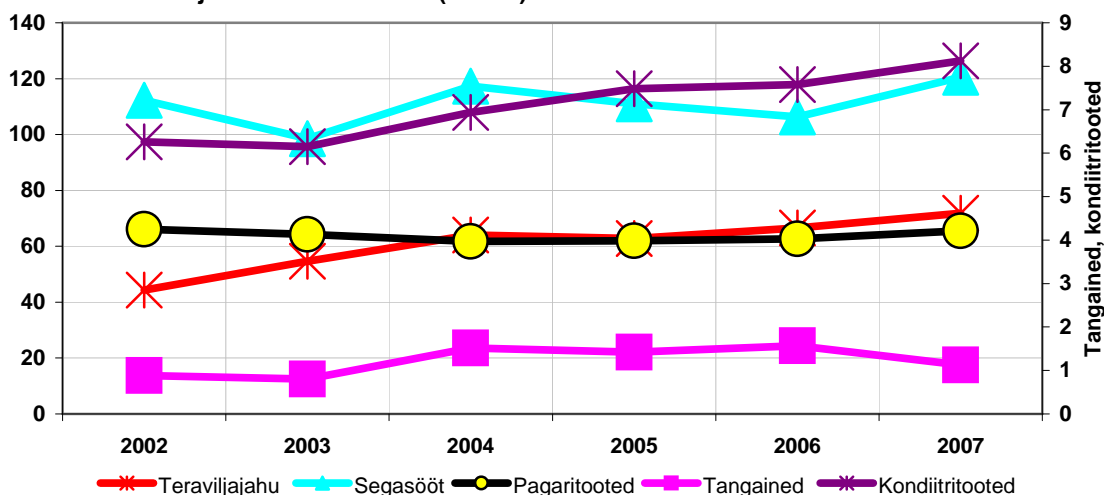
Kõige enam suurenes 2007. aastal eelneva aastaga võrreldes segasööda tootmine. 2007. aastal toodeti 120,6 tuhat tonni segasööta, mida on 13,4% (14,3 tuhat tonni) rohkem kui eelmisel aastal.

Teraviljajahu toodeti 71,9 tuhat tonni, mida on 7,9% rohkem kui 2006. aastal. Jahu tootmise kasv on tingitud pagari- ja kondiitritoodete tootmise suurenemisest. Üha enam eelistatakse pitsat ja saiakesi leivale ning see kajastub ka tootmises - nisujahu tootmine suurenes 2007. aastal eelmise aastaga võrreldes 11,4%, samas rukkijahu tootmine vähenes samal perioodil -0,7%.

Kondiitritooteid valmistati 2007. aastal 8,1 tuhat tonni ehk 7,2% (0,5 tuhat tonni) rohkem kui eelmisel aastal ning pagaritooteid 65,5 tuhat tonni ehk 4,6% (2,9 tuhat tonni) rohkem.

Ainsana on vähenenud tangainete tootmine. Tangaineid toodeti 2007. aastal 1,3 tuhat tonni st 0,5 tuhat tonni (-28,3%) vähem eelmise aastaga võrreldes.

Joonis 4. Teraviljasaaduste tootmine (tuhat t)

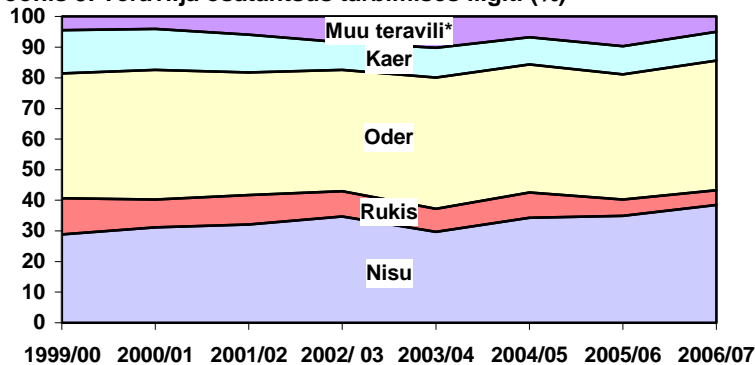

Allikas: ESA, PÕM

Teravilja ressurs ja tarbimine

Teravilja tarbimine liigiti on aastatega mõnevõrra muutunud, mis tuleneb tarbimisvajaduste ja-harjumuste muutustest. 1999/00 saagiaastaga võrreldes oli 2006/07 saagiaastal rukki tarbimine vähenenud -59%. Selle põhjuseks on leiva- ja leivatoodete tarbimise vähenemine. Kaera tarbimine on samal perioodil vähenenud -33%. Kaera tarbimise vähenemist seostatakse hobuste arvukuse vähenemisega, kuid on ka teisi põhjuseid. Kaera all olnud pinnad on hõivanud uuemad suurema toiteväärtusega kultuurid. Kõrge produktiivsusega

Joonis 5. Teravilja osatähtsus tarbimises liigiti (%)

*- segavili, tritik, tatar

Allikas: ESA

lihloomade ja piimakarja kasvatamiseks vajatakse suurema proteiinisaldusega energiarikkamat sööta, nii ongi kaer jäänud teisejärguliseks söödaviljaks. Oluliselt suurenenud on vaid nisu tarbimine (33%). Kui 1999/00 saagiaastal oli nisu osatähtsus kogutarbimises 28,9%, siis 2006/07 saagiaastaks oli see tõusnud 38,4%-le.

Eesti teraviljatoodang saagiaastal 2006/07 oli Eesti Statistikaameti (ESA) andmetel 619 tuhat tonni, siseturu vajadus teravilja ja teraviljasaaduste osas (ümber arvestatuna teraks) oli samal ajal 671 tuhat tonni. Selle hulka kuulus tarbimine söödana (65,7%), toiduna (15%), seemneviljana (11,3 %) ning tööstuslik tarbimine⁹ (7,2%) (joonis 6). Siseturu vajadus oli 22,2 tuhande tonni ehk -3,1% võrra väiksem kui eelneval saagiaastal.

⁹ Tööstusliku tarbimise all on mõeldud teravilja tarbimist alkoholsete jookide ja muude toodete valmistamiseks, v.a toit ja loomasööt.

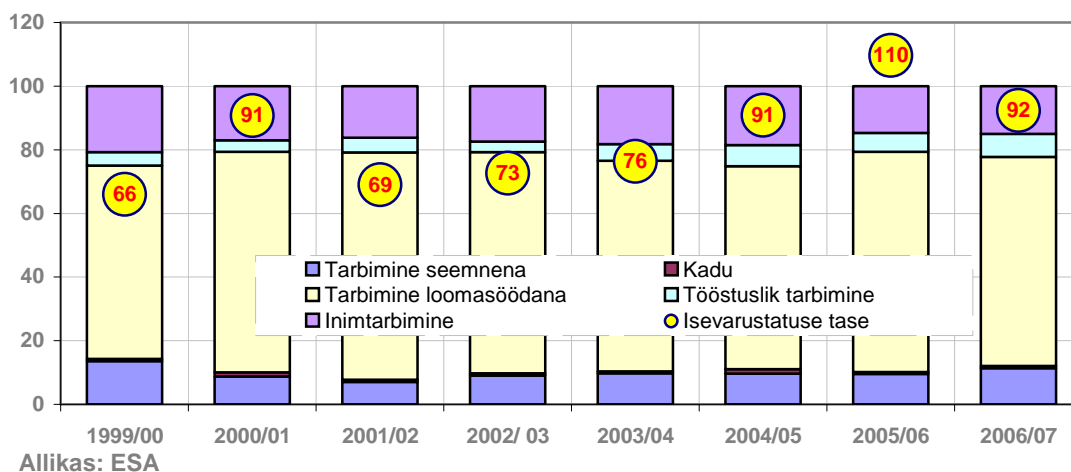
Kõige rohkem tarbiti 2006/07 saagiaastal teravilja loomasöödana - 440,9 tuhat tonni, sellele järgnesid inimtarbimine (100,7 tuhat tonni), tarbimine seemnena (76 tuhat tonni) ning tööstuslik tarbimine (48,4 tuhat tonni).

Võrreldes eelmise saagiaastaga on 2006/07 saagiaastal kõige enam kasvanud tööstuslik tarbimine (18,4%), mis on põhjendatav etanooli tootmise suurenemisega. Võrreldes aga 1999/00 saagiaastaga, on tööstuslik tarbimine kasvanud koguni 89,2%.

Toiduvilja vajadus vähenes 2006/07 saagiaastal eelmise perioodiga võrreldes -1,3% seoses teraviljatoodete tarbimise vähenemisega. Inimeste toitumisharjumuste muutustest annab tunnistust asjaolu, et võrreldes 1999/00 saagiaastaga on teraviljatoodete tarbimine vähenenud 20,3%.

Loomasöödana tarbiti 2006/07 saagiaastal teravilja 19,4% rohkem võrreldes 1999/00 saagiaastaga.

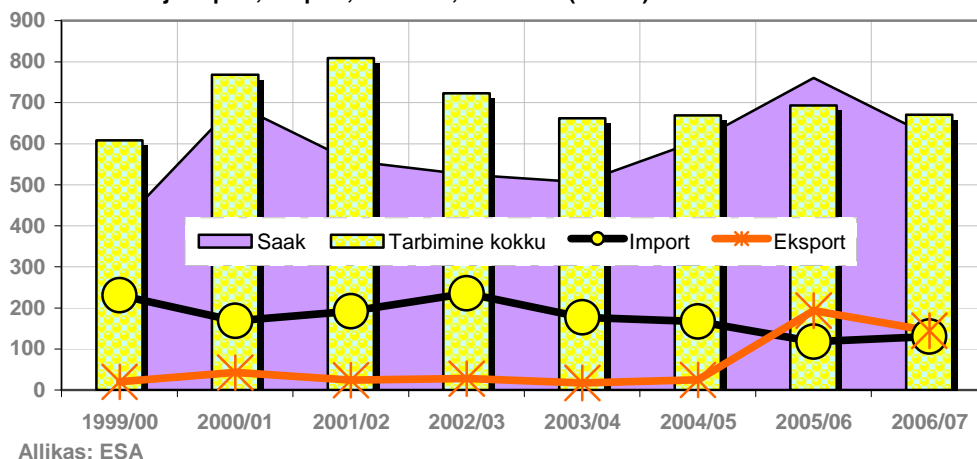
Joonis 6. Teravilja ressurss ja isevarustatuse tase, %

Heitliku ilmastiku ja geograafilise asukoha tõttu on Eestil raske siseturu tarbimise vajadusi omatoodanguga katta, kui 2005/06 heal saagiaastal oli isevarustatuse tase Eestis 109,7%, siis 2006/07 saagiaastal oli see vaid 92%.

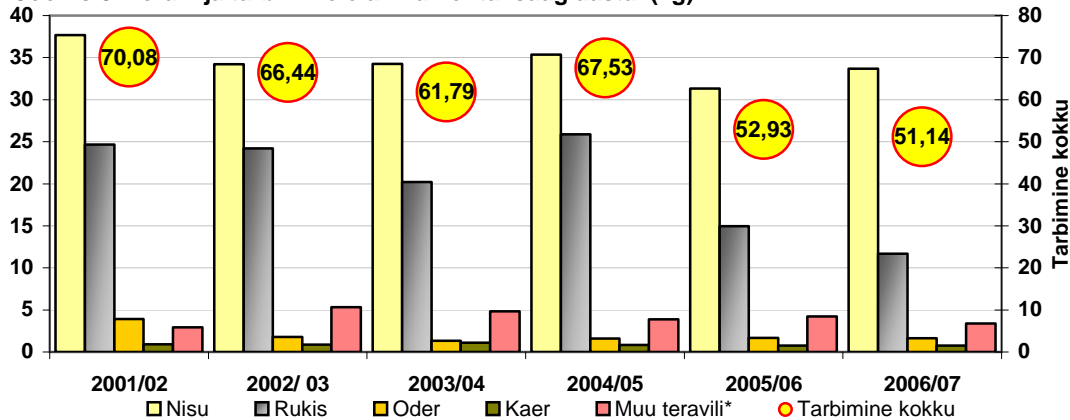
Teraviljasaak kajastub ka ekspordi-impordi mahtudes (joonis 7). Heal saagiaastal impordi mahud suurenevad ja ekspordi mahud vähenevad. Võrreldes eelmise, hea saagiaastaga, 2006/07 saagiaastal teravilja sissevedu suurenes 10,4% ning väljavedu vähenes 25%.

Joonis 7. Teravilja import, eksport, tootmine, tarbimine (tuhat t)

Teravilja tarbimine elaniku kohta järk-järgult väheneb. Viimase kuue aastaga on teravilja tarbimine inimese kohta aastas vähenenud ~30%. 2006/07 saagiaastal oli teravilja tarbimine elaniku kohta 51,1kg s.t 1,8kg (-3,4%) vähem kui eelmisel saagiaastal. Kõige rohkem vähenes rukki (-21,9 %) tarbimine, seda eelkõige leiva tarbimise vähenemise tõttu. Samas nisu tarbimine tõusis (7,5%), see on toimunud eelkõige leiva tarbimise vähenemise arvel ja saiade, kookide, pitsade tarbimise suurenemise tõttu. Nisu (59,2%) ja rukki (28,2%) tarbimine on endiselt kõige suurema osatähtsusega. Kaera osatähtsus üldises tarbimises oli 1,4%.

Joonis 8. Teravilja tarbimine elaniku kohta saagiaastal (kg)

*- mais, tritik, sorgo, tatar, segavili, hirss

Allikas: ESA

Teravilja- ja teraviljasaaduste kaubandus

Teravilja¹⁰ imporditi 2007. aastal 132,8 miljoni krooni eest. Koguseliselt veeti Eestisse 117,6 tuhat tonni teravilja ja teraviljatooteid (ümber arvestatud teradeks), mida on 1,3 tuhat tonni rohkem kui eelmisel aastal samal perioodil. Sellest teravilja (terana) sissevedu moodustas 30% (35,8 tuhat tonni).

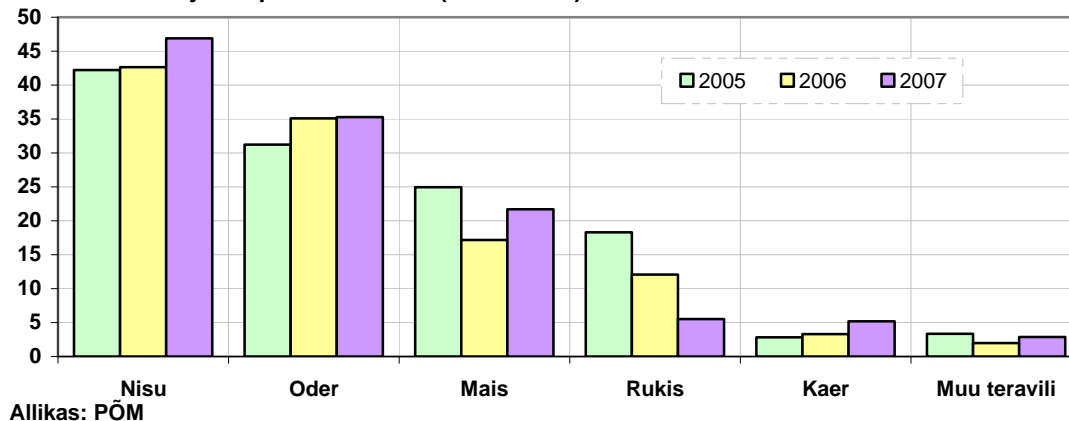
¹⁰ Kombineeritud nomenklatuur (KN) kaubagrupp 10 v.a riis

Võrreldes eelmise aastaga on teravilja osakaal teravilja ja teraviljatoodete impordis suurenenud 5%. Suurem osa teraviljast (88%) veeti sisse EL liikmesriikidest.

Vaadates teravilja liigiti, siis imporditavast teraviljast kõige suurema osa – 39,9% (46,9 tuhat tonni) moodustas nisu import. Sellele järgnesid oder – 30% (35,3 tuhat tonni) ning mais – 18,5% (21,7 tuhat tonni).

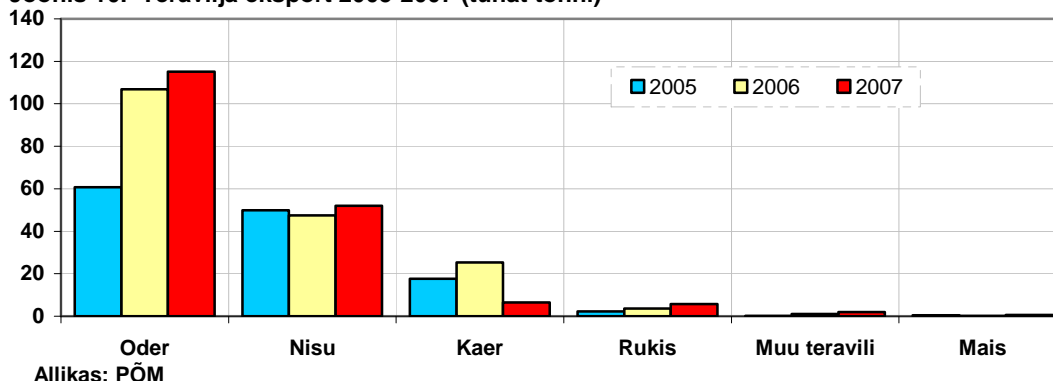
Joonis 9. Teravilja import 2005-2007 (tuhat tonni)

Teravilja ja teraviljatooted (ü.a. teraks) eksporditi 2007. aastal 181,9 tuhat tonni. Võrreldes eelmise aasta sama perioodiga on teravilja ja teraviljatoodete (ü.a. teraks) väljaveedu vähenenud 2,5% (4,7 tuhat tonni). Kogu väljaveost 81,7% moodustas teravili (terana). Üldisest kogusest 78,9 tuhat tonni (43,4%) teraviljast ja teraviljatoodetest eksporditi EL liikmesriikidesse.

Kõige suurem osakaal teravilja ja teraviljatoodete väljaveos oli odral – 63,3% (99 tuhat tonni), sellele järgnes nisu (28,6%). Teiste teraviljaliikide osatähtsus jäi alla 5%. Enamus odrast (86,5%) veeti Saudi Araabiasse, nisu väljaveo põhiline sihtriik oli Saksamaa (67,5%).

Joonis 10. Teravilja eksport 2005-2007 (tuhat tonni)

Kokkuostuhinnad

Viimastel aastatel on maailma teravilja tarbimine suurenenud ja ületab tootmise. Ülemaailmne kiire majanduskasv hoolitseb selle eest, et vajadus põllumajandustoodete järele maailmas kasvab. Etanooli ja biodiisli tootmise kasv

suurendab nõudlust põllumajandussaaduste järele veelgi. Selle tulemusel vähenevad maailma teraviljavarud järsult ja hinnad tõusevad. Pingeline kaubandusolukord on tõstnud paljude kaupade hinna kümnendi rekordtasemele. Samuti jätkub põllumajandussaaduste hinnatõus.

Eesti Konjunktuuriinstituudi (EKI) andmetel suurenesid Eestis 2007. aastal teravilja kokkuostuhinnad eelneva aastaga võrreldes ~50%.

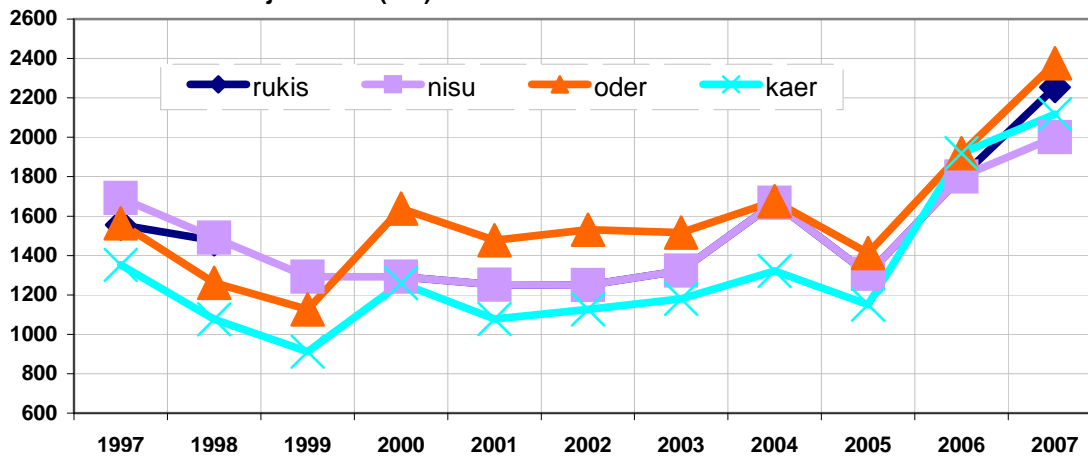
Tabel 3. Teravilja keskmised kokkuostuhinnad¹¹, 2004-2007 (kr/t)

	2004	2005	2006	2007	Muutus % 2007/2006
Toiduteravili					
...nisu	1883	1650	1910	2588	35,5
...rukis	1816	1524	1687	2503	48,4
...oder		1700	1568	2400	53,1
...kaer	1404	1507	1571	2249	43,2
Söödateravili					
...nisu	1682	1383	1593	2490	56,3
...rukis	1654	1238	1545	2254	45,9
...oder	1600	1418	1570	2375	51,2
...kaer	1291	1259	1372	2117	54,3

Allikas: EKI

Söödateravilja hinnad tõusid 2007. aastal eelmise aastaga võrreldes veelgi rohkem kui toiduteravilja hinnad. Söödanisu eest maksti 2007. aastal keskmiselt 2490 kr/t, mida oli 56,3% rohkem kui eelneval aastal. Söödakaer maksis 2007. aastal keskmiselt 54,3%, - oder 51,2% ning rukis 45,9% rohkem kui eelmisel aastal.

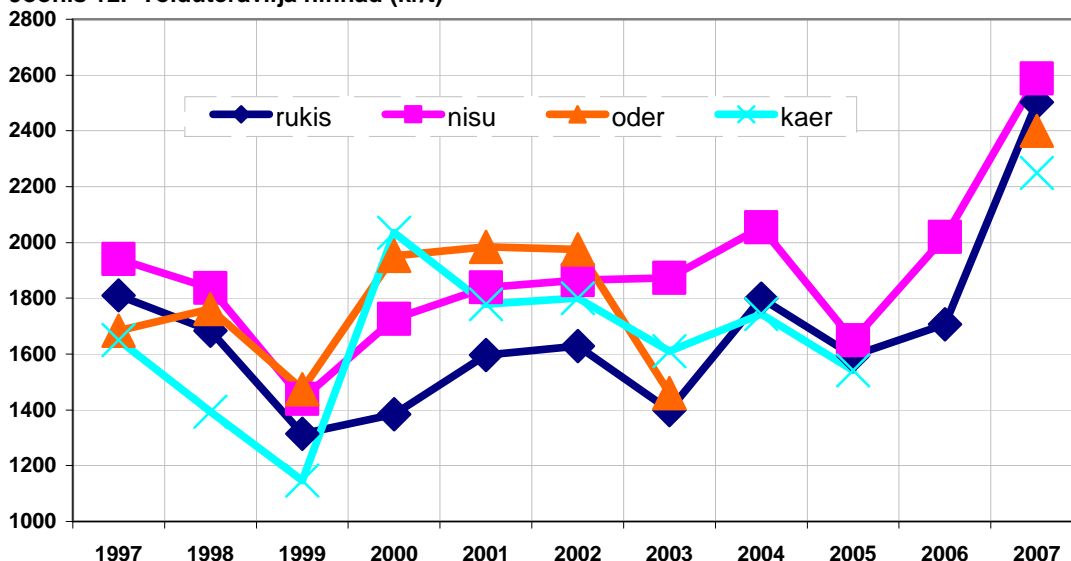
Joonis 11. Söödateravilja hinnad (kr/t)

Toiduteravilja hinnamuutus 2007. aastal oli eelneva aastaga võrreldes kõige suurem toiduodral (53,1%). Kui 2006. aastal maksti ühe tonni toiduodra eest 1568 krooni, siis 2007. aastal maksti juba 2400 krooni. Teiste toiduteravilja liikide hinnatõus jäi alla 50% - rukkil 48,4%, kaeral 43,2% ning nisu 35,5%.

¹¹ Töötlejaettevõtete müügitehingute kaalutud keskmine hind, kr/t käibemaksuta.

Joonis 12. Toiduteravilja hinnad (kr/t)

Allikas:
EVI

Teraviljatoodete tarbimine

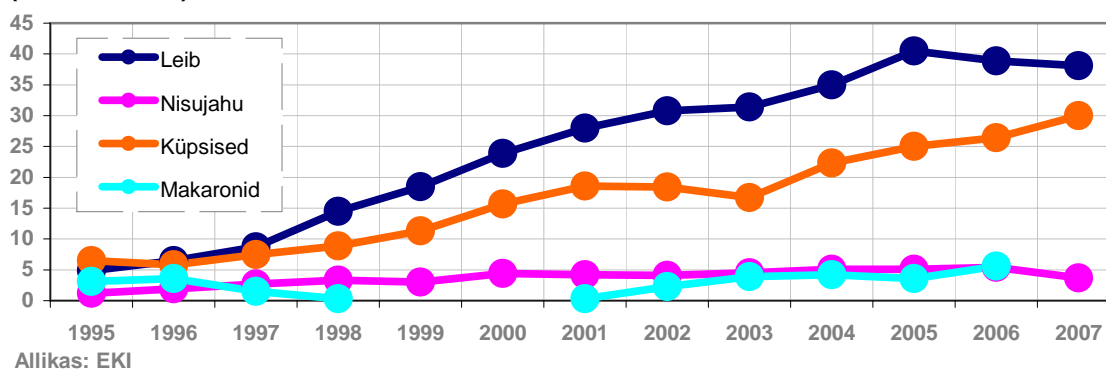
Eesti toiduainetööstuse ettevõtted pööravad suurt rõhku tootearendusele. EKI-s 2007. aastal tehtud kaupluste sortimendiuringud¹² näitasid, et võrreldes 1995. aastaga on leiva sortiment kauplustes kasvanud 7,8 korda. Kuid erinevalt varasematest aastatest, mil kauplustes pakuti vaid Eestis toodetud leiba, olid 2007. aastal müügil ka Leedus valmistatud leivad. Kui eelneva aastaga võrreldes jäi 2007. aastal leiva sortimendi suurus suhteliselt muutumatuks, siis leiva hind tõusis aastaga 19,5%. Üheks leiva hinna kergitajaks on teravilja hinna kiire tõus.

Samuti on 1995. aastaga võrreldes kasvanud Eestis toodetud küpsiste (4,6 korda) ja nisujahu (3,7 korda) sortiment. Kodumaise jahu osakaal vähenes nisujahu sortimendis 2007. aastal eelneva aastaga võrreldes oluliselt (83%-lt 61%-ni), Käibes vähenes eestimaise jahu osakaal vähem (87%-lt 78%-ni). See näitab, et tarbija eelistab võimalusel Eesti jahu.

Eestis lõpetati madala kvaliteedi tõttu makaronide tootmine 2006. aastal kaubanduse survele ja nüüd on müügil vaid importmakaronid. Tootjamaa määratlemisel eksitavad tarbijaid tooted, mis on vägagi eestipärase kaubamärgiga, kuid tegelikult on ainult Eestis pakendatud või siis Eesti firma tellitud importtooted.

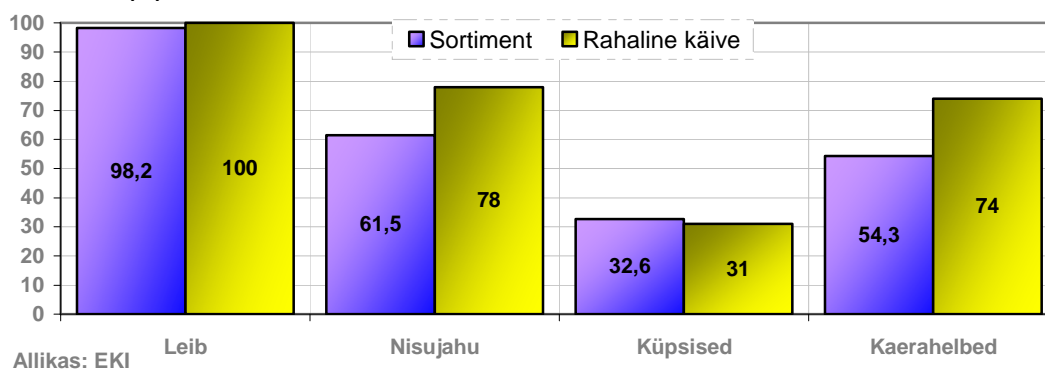
¹² „Eesti toidukaupade positsioon siseturul”, EKI, 2007

Joonis 13. Kodumaiste teraviljatoodete sortiment kauplustes (nimetuste arv)

Vaadates kodumaiste¹³ ja importtoodete osatähtsust kauplustes nii sortimendis kui ka rahalises käibes, siis kõige suurem on Eestis toodetud leivatoodete osatähtsus (~100%). Kodumaise nisujahu ja kaerahelveste osatähtsus kaupluste sortimendis ja rahalises käibes on samuti üle 60%, ning küpsiste osatähtsus ~30%. 2007. aastal kauplustes Eestis toodetud makarone ei müüdnud.

Joonis 14. Kodumaiste toodete osatähtsus sortimendis ja rahalises käibes 2007. aastal (%)

Viimasele aastale on iseloomulik väga kiire toidukaupade hindade tõus. Aastaga on teravilja kokkuostuhinnad tõusnud 40-50% ning sellega on kaasnenud ka teraviljatoodete jaehindade tõus.

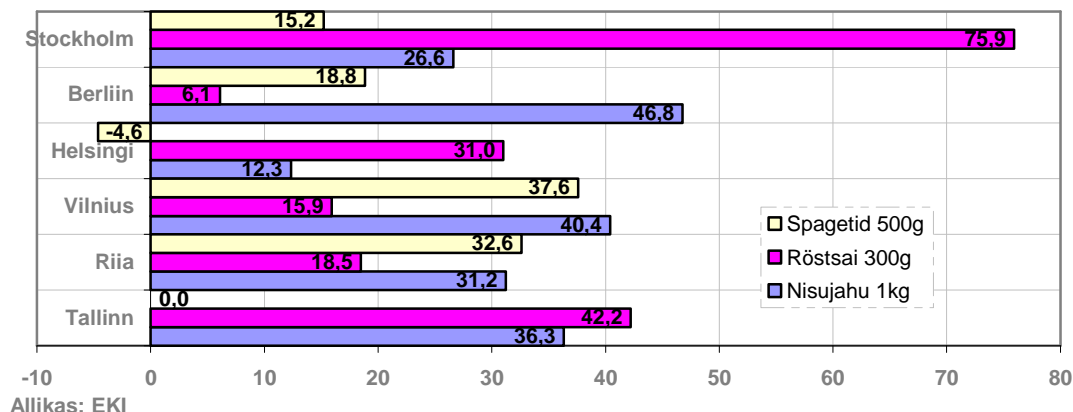
Toidukaupade hinnatõus on toimunud peale Eesti ka mujal Euroopas. See tuleneb teraviljahinna tõusust maailmaturul. Eesti Konjunktuuriinstituudi (EKI) andmetel maksis 2007. aasta detsembris nisujahu kilogramm Tallinna kauplustes 9,89 krooni, mis oli eelmise aasta sama perioodiga võrreldes 36,3% kõrgem. Berliini kauplustes tõusis samal ajavahemikul nisujahu hind 46,8%, Vilniuses 40,4%, Riias 31,2%, Stockholmis 26,6% ning Helsingi kauplustes 12,3%.

Rõstsaia hind 2007. aasta viimasel kuul oli Tallinna kauplustes 10,71 krooni, mis on eelmise aasta sama ajaga võrreldes tõusnud 42,2%. Stockholmis tõusis rõstsaia hind samal ajavahemikul 75,9%, Helsingis 31%, Riias 18,5%, Vilniuses 15,9% ning kõige väiksemaks jäi hinnatõus Berliini kauplustes- 6,1%.

¹³ Eestis asuva töõtõleja poolt toodetud kaupa, arvesse ei ole võõtetud kaubas sisalduva tooraine päritolumaad.

Spagetid maksid Tallinna kauplustes 2007. aasta detsembris 9,83 krooni, mis oli sama, kui mullu samal ajal. Helsingis oli spagetide hind 2007. aasta detsembris -4,6% väiksem kui aasta tagasi samal ajal. Vilniuses oli 2007. aasta viimasel kuul spagetide hind tõusnud eelmise aastaga võrreldes 37,6%, Riias 32,6%, Berliinis 18,8% ning Stockholmis 15,2%.

Joonis 15. Toidukaupade hinnamuutus detsember 2006 võrreldes detsember 2007 (%)

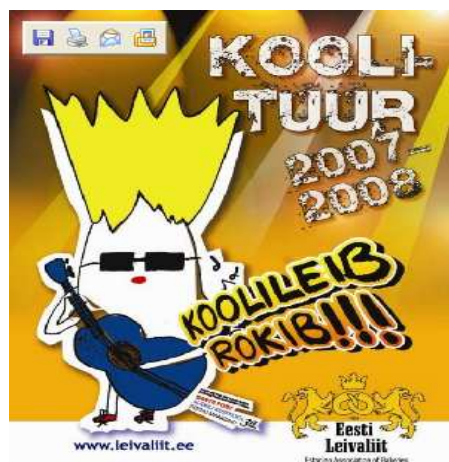

Koolileib

Leiva kui tervisliku ja eestlastele traditsioonilise toidu tarbimine on aasta-aastalt vähenenud. Sellest tulenevalt on Leivaliit algatanud mitmeid projekte, et suurendada leiva ja just rukkileiva tarbimist ning säilitada eestlaste kultuurile omaseid traditsioonilisi toitumisviise, taasväärtustada leiba kui eestlastele igiomast toitu.

Meie toitumisharjumused saavad alguse lapsepõlvest, seetõttu tuleb alustada tervislike maitse-eelistuste kujundamist juba lapseas. Sellest tulenevalt alustas Leivaliit 2007. aastal koolilastele suunatud projekti “Koolileib”. Eesmärk oli valmistada tervislik ja maitsev rukkileib, mille valivad koolilapsed. Projekti olid kaasatud leivatootjad ja tervisliku toitumise spetsialistid.

2007. aasta augustis toimus Eesti põllumajandusmuuseumis Ülenurmel koolileiva esmaesitlus. Tänapäevaks on koolileib jõudnud erinevatesse lasteasutustesse kõikides maakondades. Igal aastal hakkab valmima uus leib ning uus pakend.

Koolileib on viilutatud põrandaleib, mis sisaldab 90% ja enam rukkijahusid. Leiba valmistatakse ainult naturaalselt kääritatud juuretisega ning selle soolasisaldus ei tohi olla rohkem kui 1%. Koolileib on pruuni või tumepruuni värvi ning selle säilivusaeg on vähemalt kolm päeva. Koolileiva koostise on heaks kiitnud tervishoiu- ja toitumisspetsialistidest ning teadlastest koosnev komisjon.